

IN EN OM

het Humanistisch Verbond

MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN

No. 6

Hagenaars trekken langs kastelen

De Haagse humanisten, die dit jaar slachtoffer waren van een verregende vakantie hebben op 2 en 9 september enigszins hun schade kunnen inhalen. Tot verbazing van het bestuur hadden zich niet minder dan 140 leden en introducés aangemeld voor de door de Gemeenschap 's-Gravenhage georganiseerde „Kastelentocht”. Dit entoesiasme maakte het nodig twee dezelfde exkursies te maken, nl. op 2 en op 9 september.

Een vriendelijk zonnetje begeleidde ons op een voorspoedige bustocht langs de Oude Rijn via Leiden en Woerden naar het dorpje Haarzuilens, waar wij omstreeks elf uur aankwamen. Hier wachtte ons de eerste verrassing: Kasteel de Haar. Wie eenmaal door de uitgestrekte tuinen rondom dit sprookjeskasteel gedwaald heeft, zal de indrukken, die hij opdeed, niet licht vergeten. De Haar is een schepping van de bekende architect Dr. P. J. H. Cuypers, die de ruïnes, welke hier nog in 1890 stonden, restaureerde en een majestueus slot herschiep, waarbij hij zijn liefde voor de Neo-Gothiek wel zeer duidelijk liet blijken. Onze fotografen hadden hier dan ook druk werk. Vervolgens bracht de auto ons naar de Vecht met als eerste pleisterplaats het kasteel Zuilen, een van origine Middeleeuwse burcht, die evenwel in 1752 door Jacob Marot ingrijpend werd gemoderniseerd. Een kopje koffie, genoten bij de moerbeiboom, die Jacoba van Beieren hier heeft geplant, was ons erg welkom, want de rondleiding van ruim drie kwartier eiste de nodige concentratie. De kunstliefhebbers konden een tweehonderd schilderijen bewonderen: Wij kwamen klinkende namen tegen, zoals Nicolaas Maes en Gerard Honthorst. De dames toonden veel belangstelling voor de keuken met de pannenkast, de prachtige meubelen, het Chinees porselein en allerlei snuisterijen. Biezonder indrukwekkend was een wandtapijt in de balzaal (1643). Wist u, dat één man aan één vierkante meter van zo'n tapijt een jaar werkte? Onze gids haalde verder allerlei herinneringen op aan de roemruchte Belle van Zuylen, een bewonderaarster van Rousseau, die in haar tijd

(18e eeuw) naam verwierf als schrijfster en voorts nog schilderde en componeerde, hetgeen toen in Holland bepaald ongevoon was!

Wij vervolgden omstreeks twee uur onze tocht en reden langs de Vecht naar Breukelen met het mooie kasteel Nijenrode. Graag hadden wij nog enige tijd getoefd bij verschillende mooie buitenplaatsen aan de stille Vecht met zijn hooggeboomte, maar god Kronos was onverbiddelijk.

Spoedig was Loosdrecht bereikt en keken wij uit over de uitgestrekte plassen met het drukke beweeg van talloze witte zeiltjes. Het reisdoel was hier het kasteel Sypesteyn. Wat wij daar te zien kregen overtrof alle verwachtingen. Dit betrekkelijk kleine kasteeltje (na 1911 op de oude fundamenten herbouwd) bevat zoveel juweeltjes van oude kunst, dat wij hiervan slechts enkele kunnen noemen: schilderijen van Nicolaas Maes, Van Mierevelt, Maerten van Heemskerck, Antonio Moro en Cornelis Troost, de prachtigste meubelen in allerlei stijlen, Chinees, Haags en Loosdrechts porselein, houtsnijwerk, typische oude sloten en wapens en Venetiaans glas. Veel genoeg beleefden wij aan de deskundige rondleiding, die een uur duurde. Geen wonder, dat wij hierna wel behoefte hadden de benen te strekken en nieuwe krachten op te doen. Hiervoor was gelegenheid in een gezellig restaurant aan de Loosdrechtse plassen.

Na een voorspoedige tocht naar Muiderberg betraden wij om zeven uur het Muiderbos. Wij klommen langs donkere wenteltrappen en dwaalden door de zalen van deze echt-Middeleeuwse burcht, waar – naar men zegt – nog soms de geest van de vermoorde Graaf Floris V rondkuiert. Vanuit de vensters heeft men een mooi uitzicht op de monding van de Vecht en het IJsselmeer. In dit slot was van 1609 tot 1647 onze grote dichter Hooft slotvoogd. Over „Hooft en zijn tijd” hield Garnt Stuiveling in de stemmig met kaarsen verlichte slotzaal een boeiende lezing. Stuiveling tekende Hooft in zijn ontwikkeling als mens en dichter. Pieter Cornelisz. Hooft was een typische vertegen-

Hoe duur

is het bestuur van het Humanistisch Verbond?

Schreven wij in het vorig nummer van „In en Om” over de kosten van het Centraal Bureau van ons Verbond, ditmaal willen wij over een andere belangrijke post op onze begroting, daarop voorkomende onder het hoofd „Organisatie algemeen”, het een en ander vertellen.

De uitgaven in deze groep zijn voornamelijk die van het bestuursapparaat, zoals uit de volgende nadere specificatie van deze begrotingspost moge blijken.

Bijdragen en subsidies	f 5.470.-
Propagandakosten	„ 1.000.-
Druk- en verzendkosten	„ 2.200.-
„In en Om”	„ 2.500.-
Reiskosten bestuur, commissies enz.	„ 1.000.-
Reiskosten organisatieleider	„ 2.000.-
Kongres	„ 1.000.-
Diverse kosten	„ 15.170.-

Onder de *bijdragen en subsidies* moeten in de eerste plaats genoemd worden de bedragen, bestemd voor de gewesten tot een totaal van f 1900,- en een bedrag voor hulpverlening aan de gemeenschappen van f 1000,-. De z.g. „gewestpot” steunt op reglementaire bepalingen en de bijdrage uit de landelijke kas beloopt 2½ % van de kontributies der leden. De gemeenschappen zijn tot eenzelfde bijdrage verplicht. Deze gezamenlijke gelden dienen tot dekking van de uitgaven van de gewestelijke organisatie en activiteiten.

(Slot op volgende pagina)

woordiger van de Renaissance. Zijn reizen door Frankrijk en Italië hadden zijn gezichtsveld verruimd en hij bracht een Italiaanse toon in onze letteren. Hij uitte zich op zeer persoonlijke wijze in een eigen taal, die zich kenmerkte door muzikaliteit en beeldend vermogen. Stuiveling schetste uitvoerig het moeilijke leven van Hooft, de oprichting van de Muiderkring en de betekenis van Hooft als historicus. Een bijzonder waardevolle bijdrage leverde de eerste avond Ellen MacGillavry met haar fluit, op het clavecimbel begeleid door Jaap Spigt. De tweede avond werd Ellen MacGillavry vervangen door Kees Otten, die tevens een korte inleiding gaf tot deze oude muziek, welke zo zeer paste in de sfeer van het Muiderbos.

Ons lid uit Gouda, Mies Reyne, droeg een fragment uit „Granida” en enkele gedichten van Hooft voor, waarbij ernst en luim elkaar afwisselden.

P. KRUG

**Hoe duur is het bestuur
van het Humanistisch Verbond?**

De steun, die van tijd tot tijd aan gemeenschappen moet worden verleend, vormt een wezenlijke bijdrage tot instandhouding en aktivering van de betreffende gemeenschappen.

Van het daarna resterende bedrag aan "bijdragen en subsidies" komt verreweg het grootste deel ten goede aan twee voor het humanisme van uitzonderlijke betekenis zijnde organisaties, te weten het Hum. Centrum Mens en Wereld, het samenbundelingsorgaan van alle humanistische organisaties in eigen land en de International Humanism and Ethical Union, de internationale organisatie van het humanisme.

Dat voor *propagandakosten* geen groter bedrag dan deze f 1000.- kan worden uitgetrokken, moet eigenlijk in hoge mate worden betreurd. Nog altijd is propaganda, al was het alleen maar door goede voorlichting, in hoge mate gewenst. Werkelijk goede propaganda-akties zouden echter zonder twijfel tienduizenden gulden gaan kosten en daarvoor is financieel vooralsnog de mogelijkheid nog niet aanwezig. Gelukkig staat het werk van onze gemeenschappen en de zeer gevalueerde publiciteit van ons Verbond ook in dienst van de propaganda voor onze denkbeelden.

Over de *kosten voor „In en Om”*, het ledenorgaan van het Verbond kunnen wij kort zijn. Het ligt voor u en wij hopen, dat u het met ons eens zal zijn, dat het onder onze nieuwe redakteur weer veel aan aantrekkelijkheid heeft gewonnen. Vooral met de leden buiten de gemeenschappen en met hen, die weinig aan het gemeenschapsleven deelnemen, vormt het een onmisbare band.

De *reiskosten voor bestuur enz.*, zowel vervoerskosten als zo nodig voedings- en overnachtingskosten omvattende van hoofdbestuur, kommissies en anderen kunnen door de belangeloze medewerking van velen (niet alleen in tijd doch ook in geld) op een voor een organisatie van de grootte als de onze, bijzonder laag peil worden gehouden. In aanmerking nemende aantal bestuurders en overigen en aantal vergaderingen (alleen het hoofdbestuur vergadert per jaar 10 maal met een aantal deelnemers van ca. 20) is het bedrag per man en per vergadering uiterst gering.

Ten aanzien van de *reiskosten organisatieleider* moet door het feitelijk ontbreken van een dergelijke zo noodzakelijke funktienaris helaas gekonstateerd worden, dat de begrotingsgelden slechts voor een gering deel zullen worden gebruikt. Het verlies aan het zo gewenste contact met de gemeenschappen vormt naar onze mening een nadeel groter dan het voordeel van besparing op deze kosten.

Met „De Ark” gaat het uitstekend!

Vorige maal hebben wij u wat cijfers beloofd over de Ark: hieronder vindt u er enkele. Over de financiële resultaten van dit jaar iets mee te delen, is nog niet goed mogelijk – ze zien er vooralsnog lang niet gek uit! –, maar daar wordt begin 1957 wel het nodige over gepubliceerd.

Er zijn echter al wel enkele staatjes opgemaakt, die een indruk geven van de aard der bezetting dit jaar en van het aantal overnachtingen. Was het erg interessant, dan zou alles uitgerekend kunnen worden, wat er ligt tussen het aantal uitgezonden poststukken – pl.m. 3500 – en het aantal gebruikte maaltijden – pl.m. 42.000 – of gewassen kopjes – bijna 100.000. Het eind is dan echter zoek; neemt u maar aan, dat het drukker is geweest dan ooit en dat de staf, vijf man „vast” tot 18 uitdijend in het seizoen, zich het vuur uit de sloffen heeft moeten denken en lopen, om het alle gasten steeds naar de zin te maken (o, zomer 1956!).

Ter toelichting van de onderstaande cijfers nog het volgende: behalve uiteraard door leden van het H.V., wordt De Ark ook bezocht door vele niet-leden: de verhouding bij de volwassenen is ongeveer 2 : 3, met kinderen mee pl.m. 1 : 3. U ziet dus wel, dat uit niet-humanistisch milieu heel wat gasten gerecrueteerd worden!

Verder van belang om te weten is het, dat de capaciteit, verdeeld over kamers, 86 bedraagt en dat er nog een jeugd-afdeling is met 64 bedden (deze afdeling is alleen van mei tot september in gebruik). Er zijn dus 150 plaatsen.

(Of het er tóch gezellig is? Houdt de publikaties over De Ark goed bij en komt u vooral zelf eens!)

EKMAN

Tenslotte de *kosten van ons jaarlijks kongres*. Reeds enkele malen is het voorstel gedaan om ons kongres twee-jaarlijks te maken, waardoor de daaraan verbonden kosten zouden worden gehalveerd. Laatstelijk was dit het geval op het kongres van dit jaar. Het voorstel werd echter verworpen, waarmee het kongres zich plaatste achter het oordeel van het hoofdbestuur, luidende: „Het jaarlijks kontakt van afgevaardigden met elkaar en hoofdbestuur betekent een belangrijke stimulans voor het werk en lijkt voorshands onmisbaar voor uitwisseling van gedachten en opbouw van het werk.”

Mogen wij dit opstel eindigen in de hoop wederom voor het besproken onderdeel en de daarmee verbonden kosten begrip en inzicht bij de lezers te hebben gewekt.

W. C. KOPPENBERG
Penningmeester

Aantal deelnemers aan door humanistische organisaties belegde bijeenkomsten	611
(voor militairen, huisvrouwen, bejaarden, gezinnen, jongeren, vakbondsleiders, kader, enz.)	
plus deelnemers aan Paas-, Pinkster- en Kerstkampen	210
plus pensiongasten	396
	1217

Aantal deelnemers aan konferenties, vakantie-uitstapjes, studiedagen, enz. (niet georganiseerd door Humanistische verenigingen)	408
Aantal deelnemers aan school-studie-weeken	313
(Jeugdgebouw) Aantal deelnemers aan de Ark-kinderkampen	184
(gemiddelde duur van het verblijf twee weken)	
(Jeugdgebouw) Aantal deelnemers aan schoolreisjes	580

Totaal aantal gasten 1956 2702

Aantal overnachtingen per maand:	
januari	275
februari	155
maart	149
april	467
mei	1460
juni	2047
juli	3402
augustus	3783
september	714
1 oktober–31 december	1269

(Schatting) totaal 1956: 13721

KERSTKAMP in „De Ark”

Voor het Kerstkamp, dat ekstra-lang kan duren dit jaar!, kan men zich *vanaf 1 november* opgeven bij De Ark, Nunspeet. Het zal ingaan op zaterdag-middag en eindigen op 26 december na het avondeten. De prijs bedraagt f 25,- per persoon. Men kan desgewenst langer blijven à f 5,50 per dag (uiterlijk tot 29 december).

De deelnemers moeten minstens 15 jaar zijn.

Over het programma, enz. worden de volgende maand nog gegevens gepubliceerd.

Filosofische diskussierubriek

Het wetenschappelijke wereldbeeld

Als ik niet bijtijds de oud-vaderlandse wijsheid: „Prijs de dag niet voor het avond is” in-dachtig geworden was, zou ik zonder voorbe-houd neergeschreven hebben: „De filosofische diskussierubriek heeft haar bestaan bewezen.” Een amateur-filosoof, die buiten iedere schoolse vorming in deze richting om tot dit soort na-denken gekomen is, geeft ter opwekking van anderen het uiteraard voorlopig resultaat van zijn arbeid. Een andere inzender gooit een fikse steen in de ook naar mijn smaak te stille vijver van het humanistisch denken en stelt de vraag, waar heel ons geestelijk leven zich om be-weegt: hoe staat het met de mens? een vraag, waarop verschillende antwoorden mogelijk zijn, ook onder ons. Ik hoop vurig op reacties, wat de publikatie van de heer Brejaart betreft, uiteraard eerst dan, als deze met zijn beschou-wingen in gedeelten wat verder gevorderd is. De verantwoordelijkheid voor de verdedigde op-vattingen berust uiteraard uitsluitend bij de schrijvers.

Overdenkingen van een amateur-filosoof

I.

In een schrift bladerend, waarin ik in de loop van mijn leven regels, die mij bij het lezen van een geleend boek troffen, telkens weer heb overgeschreven, vond ik het volgende, dat heel geschikt is als aanloop tot wat straks volgen gaat. Het is geloof ik afkomstig van Krishna-murti, maar wat doet dat er eigenlijk toe, het gaat om de gedachte, die er in ligt.

O mensen, allerwegen zoekt gij naar geluk, in elke luchtstreek, onder alle volken, op staat'ge bergen en in koele dalen onder klare sterreluchten, in avondzonnegloed en in de frisse dageraad. Alom zijt g'allen zoekend naar geluk.

Gij koopt en verkoopt, bouwt paleizen, omringt uzelf met al wat u voor geld kan krijgen, Gij mint en haat, brengt lief en leed aan mens en dier, verdelgt en schept, bouwt op, vernielt, Toch, in dit alles zoekt gij naar geluk.

Het waar' geluk werd zelden slechts uw deel, want: Groot zijt gij gebracht met voedsel u door anderen bereid en vreemde lippen brachten lering u. U werd gezegd uit kracht van anderen te putten. Men leerde u, dat uw geluk bij anderen berust, dat wijsheid voortkomt uit eens anders mond. U werd geleerd op anderen te bouwen, te luist'ren met hun oor, te voelen met hun hart.

Zó voedde u het voedsel, dat u nooit verzaden zal Zó zult gij nimmer vinden, dat waarnaar uw ziele zoekt. Want wilt gij vinden, dan moet gij als een duiker in de zee diep dalen in uw eigen innerlijk, slechts in uzelf is kracht tot groei, tot omkeer en verlossing, slechts in uzelf de bron van liefd' en haat van goed en kwaad, slechts in uzelf de macht een hemel of een hel te scheppen.

Die gedachte is: zoek zelf je weg. En moet die eigen weg niet gevonden worden door zelf waar te nemen, zelf op te merken en zelf na te den-ken? Is redelijk inzicht zo niet de enige dan toch een belangrijke voorwaarde om ons met recht mens te kunnen noemen? Aan alles wat wat wij doen en laten gaat redelijk inzicht vooraf of beter gezegd dient redelijk inzicht vooraf te gaan (want daar ontbreekt nog wel eens wat aan). Proberen redelijk na te denken kan iedereen, anders gezegd filosoferen doet ook menigeen, die van het vak filosofie nooit een studie heeft kunnen maken. Ik ben zelf zo'n amateur filosoof en ik wil alleen maar trachten een klein beetje belangstelling voor het zelf filosoferen te wekken. Ik wil op een heel een-voudige manier vertellen hoe ik dat doe. Als je dan zelf een begin gemaakt heb zul je zien hoe gauw je op dreef komt en ondervinden, dat ook filosoferen een aangename en een nuttige vrije-tijdsbesteding is, niet alleen maar iets voor vakmensen.

II.

Het „aap, noot, mies” van een vereenvoudigd filosoferen

Ik begin met een vergelijking: bouwen en filosoferen. Zeer waarschijnlijk zul je het met mij eens zijn, als ik zeg, dat zowel de bou-wer als de filosoof werken al is het werk van de filosoof niet direkt handenarbeid. Daarmee gaat gepaard, dat zij beiden met behulp van gereedschap en een drijfkracht het benodigde materiaal bewerken. Voor ieder, die een goed vakman worden wil, is het noodzakelijk, dat hij zich kennis verwerft van het gereedschap en de mogelijke materialen. Dat is een eerste voorwaarde om goed werk af te leveren. Daar bij het denken de filosoof zelf drijfkracht en gereedschap is, komt het in de eerste plaats aan op kennis van zichzelf „zelfkennis”.

Gaan wij nu samen een en ander eens wat nader beschouwen. Ik hoop, dat ik daarbij je beeldingsvermogen en je goede wil geen ge-weld aandoe. Het resultaat van het werk van een bouwer en zijn helpers is het gebouw, het resultaat van het werk van een filosoof is een denkgebouw, een filosofisch stelsel of een filo-sofie geheten. Het gereedschap van de bouw-meester bestaat uit verschillende werktuigen, motoren, machines enz. In onze verbeelding kunnen wij het geheel van al deze apparaten als een grote machine beschouwen, waarmee dus alle werkzaamheden verricht worden. Een daarmee overeenkomstig werktuig heeft nu ook de filosoof tot zijn beschikking. Ik wil dit echter liever niet machine noemen, beter is het van orgaan te spreken. Dat orgaan wil ik voor-lopig aanduiden met de woorden menselijk lichaam en menselijke ziel.

Door middel van dit orgaan kan de filosoof waarnemen, voelen denken enz. Ten slotte het materiaal van de bouwer bestaat uit het hout, de stenen, de in fabrieken al vooruit gemaakte on-derdelen enz. Het materiaal van de filosoof zijn de gegevens, die hij put uit eigen waarneming, uit betrouwbare waarneming van anderen, uit de wetenschappen enz.

In het volgende hoofdstukje moet ik nu meer vertellen over de drijfkracht, het gereedschap en het materiaal van de filosoof.

N.B. Daar de Mededelingen voor de leden „In en Om het Humanistisch Verbond” onregelma-tig verschijnt en voor het goede begrip van de zaak het overzien van de gehele gedach-tengang nodig is zal de belangstellende lezer goed doen de opeenvolgende stukken te bewa-ren.

A. BREJAART

IN Mens en Wereld van de laatste maanden komen drie uitlatingen voor, die mijn ge-dachten beziggehouden hebben.

In nr. 12, pag 4 staat een verslag van lezin-gen van prof. Minnaert en van prof. De Co-ninck. Prof. Minnaert besloot zijn lezing al-dus: „Het wereldbeeld van de anorganische natuur is dat wat de wetenschap geeft, en de rest is dromerij.”

Prof. De Coninck meende: „De hedendaag-se bioloog komt, bij het ordenen van zijn stu-diemateriaal en bij zijn pogingen dat in wezen te begrijpen, altijd weer terug op materialis-tische grondslag.”

In nr. 7, pag 3 schrijft V. W. D. Schenk in een kritiek van een psychologisch werk: „Ik kan niet nalaten uitdrukkelijk te protesteren te-gen de scherpe scheiding, die hij (Dr. C. J. Schuurman) ook weer tussen dier en mens wil leggen: zeker, er zijn verschillen, maar ze zijn gradueel, en het is volkomen onbewezen, dat het dier in potentie niet alle z.g. menselijke functies reeds bezit.”

Ik zie in deze los van elkaar staande uitla-tingen toch een wetenschappelijke geestesver-wantschap en een zekere scala: de psycholoog, die zich met de mens bezighoudt, steunt op de wetenschap van het dier; de bioloog komt steeds weer terug op de materie en de ge-leerde van de anorganische wereld zegt: de rest is dromerij.

Wanneer ik mij nu echter verdiep in de pu-blikaties van de niet lang geleden overleden Amsterdamse hoogleraar Révész, die zich veel beziggehouden heeft met het probleem van de oorsprong van de taal en ik lees daar b.v. (vertaald):

„De spraakfunctie is aan de geest van de mens gebonden en het is niet mogelijk de oor-sprong daarvan phylogenetisch aan te wijzen. Het probleem van het ontstaan van de taal is onoplosbaar. Daarmede is niet bewezen, dat er geen gestadige ontwikkeling zou zijn, maar slechts de noodzaak af te zien van een aflei-ding van iets hogers en kwalitatief anders uit iets primitievers en anderssoortigs.

Dat wij niet in staat zijn ons een plausibele voorstelling te vormen van de overgangsstadia van de spraakloze kontaktelingen naar de taal, vindt zijn oorzaak in het feit, dat er geen rechte weg van het dier naar de mens leidt.”

Past het hier geciteerde van prof. Révész wel in het wetenschappelijke wereldbeeld van de drie eerstgenoemden? Men voelt hier toch elementen van een anders georiënteerd we-reldbeeld.

Voegt men nu hierbij, dat het de radioluis-teraar kan overkomen, dat hij een hoogleraar in de geneeskunde op grond van diens wereld-beeld een collega, die zich op exakte wijze ook met een bepaald soort van natuurverschijnse-len bezighoudt, ervan hoort betichten, dat hij geen man van de wetenschap is, dan gaat men zich toch afvragen, hoe staat het nu eigenlijk met die wetenschappelijke wereldbeelden, wat is de plaats van de mens daarin, die ze toch schept, wat is nu wetenschap, wat zijn haar methodes?

Er was een tijd, dat men dacht, dat leven kon ontstaan uit modder of uit lompen. Het werd er niet eenvoudiger op voor de weten-schap, toen ontdekt werd, dat leven slechts uit leven kan ontstaan.

Met wat prof. Révész zegt, zou het er wel eens nog minder eenvoudig op kunnen worden, want het komt hier op neer: er is geen rechte weg aan te wijzen van de materie via leven, dier, mens naar de geest, men kan de kwalita-tief anderssoortige gebieden van de wereld niet uit elkaar afleiden. En is het juist niet de stil-

(Slot op volgende pagina)

Het wetenschappelijke wereldbeeld

zwijgende veronderstelling van die genoemde rechte weg, waarop sommige wetenschappelijke wereldbeelden van tegenwoordig berusten?

Zeker, zegt men, men kan die weg nog niet volledig aanwijzen, maar men zal het eens kunnen.

De wetenschap is te allen tijde voortgeschreden, doordat stilzweigende veronderstellingen als zodanig doorzien en betwijfeld werden. Men kan nu in het geciteerde van prof. Révész eenvoudig een constatering lezen, maar ook een betwijfeling van iets wat men een natuurwetenschappelijk dogma zou kunnen noemen.

Een onbevangen mens, die zich in de wereld geplaatst ziet, waarin het dode en het levende, het anorganische, het organische en het leven van de geest dooreengemengd zijn, heeft van nature geen voorkeur voor het anorganische en het komt hem als willekeur voor, dat het wetenschappelijke wereldbeeld zozeer een reductie zou moeten zijn van zijn naïeve wereldbeeld en niet een alzijdige doordringing daarvan.

Hij zou op het idee kunnen komen zich af te vragen, of het wel waar is, dat de werkelijkheid de wetenschappelijke onderzoeker één bepaalde methode opdringt om die gehele werkelijkheid te benaderen, of het niet veeleer zo is, dat de menselijke geest bijzondere vermogens zo sterk ontwikkeld heeft, dat zij bijzonder geschikt zijn geworden die werkelijkheid van één bepaald punt uit en van een bepaalde kant te belichten en dan in het bijzonder de anorganische kant daarvan. Een speciale ontwikkeling van de menselijke geest zou dus een speciale, maar eenzijdige belichting van de werkelijkheid ten gevolge gehad hebben.

Het is nu het boeiende van de natuurwetenschappelijke studies van Goethe, dat men daarin een verzet tegen die eenzijdigheid bespeurt. Verdiept men zich daarin, dan constateert men, dat Goethe stellig de plank ook wel eens misgeslagen heeft, maar ook, dat hij er naar streefde tegenover de organische wereld als iets kwalitatief anders dan het anorganische een vermogen en een methode te ontwikkelen, die speciaal aan het organische recht deed wederbaren, die vruchtbaar bleek te zijn en ook tot wetenschappelijke ontdekkingen leidde, die uit de geschiedenis van de wetenschap niet weg te denken zijn, een methode, die tegelijk in esthetische en etische zin vormend op de mens werkte. Dit vermogen van de menselijke geest noemde Goethe „anschauende Urteilskraft”. Het is voor de ontwikkeling van de wetenschap van groot belang geweest, dat Kant de mens dit vermogen ontzegde.

Het lijkt er wel op, dat Goethe zich verzette tegen het voorschrijven van de moderne natuurwetenschap, speciaal in de persoon van

Newton. In wezen verzette hij zich tegen het de grenzen te buiten gaan van een bepaalde wetenschappelijke methode, de toepassing daarvan op iets kwalitatief anders.

Uit het feit, dat de wetenschappelijke methode van Goethe niet met dezelfde snelheid tot die enorme resultaten heeft geleid als de moderne natuurwetenschap mag men niet zonder meer concluderen, dat ze daarom ook niet deugt; dat langzame ligt in de methode besloten.

Wil men het verschil van beide methodes karakteriseren, dan zou men kunnen zeggen: die van Goethe is alzijdiger, neemt althans meer elementen in haar beschouwingswijze op, laat het kwalitatieve meer tot zijn recht komen, is geduldig (en daardoor langzamer) wordt gedragen door eerbied voor de natuur.

De moderne natuurwetenschap is eenzijdig, daardoor stootkrachtiger en agressiever, het meet- en weegbare is de vaste basis, men ontrent de natuur haar geheimen, men wil haar exploiteren.

Het zou natuurlijk geheel onjuist zijn te beweren, dat de individuele moderne natuuronderzoeker geen eerbied voor de natuur kent en van een op voordeel beluste geestesgesteldheid zou zijn, maar de impulsen, die omstreeks 1850 de overhand kregen en leidden tot de eenzijdige ontwikkeling van een bepaalde wetenschappelijke methode dragen deze kenmerken wel.

Men hoort tegenwoordig vaak, dat de morele ontwikkeling van de mensheid geen gelijke tred heeft gehouden met de wetenschappelijke ontwikkeling, vandaar de dreiging van de atombom, van gifgassen, bacteriënoorlog, enz.

Men kan het ook zo zien, dat niet naast de wetenschap zich iets anders had moeten ontwikkelen, maar dat de wetenschappelijke methode in haar eenzijdigheid qualitate qua immoreel is en, natuurlijk onbedoeld, tot immorele toestanden geleid heeft.

Waarom zou het niet denkbaar zijn, dat er verschillende methodes ontwikkeld kunnen en moeten worden, die geschikt zijn om resp. de organische, de anorganische en de geestelijke kant van de werkelijkheid wetenschappelijk te benaderen; dat er stellig verband zal zijn tussen deze gebieden, maar niet in de zin van de rechte weg van de materie via leven, dier, mens naar geest.

Het humanisme is mede ontstaan door het verzet tegen het dogma van de door een buiten de mens zich bevindende hogere instantie geopenbaarde waarheid.

Er zou binnen het humanisme ook wel eens een verzet kunnen ontstaan tegen een onrechtmatige verabsolutering van een bepaalde vorm van wetenschappelijkheid, die met haar methodes slechts voor een bepaald gebied van de wereld volledige geldigheid bezit en overigens slechts betrekkelijk, maar haar grenzen soms op dwingelanderige wijze te buiten gaat.

De humanist zal n.l. geneigd blijven te vragen, welke plaats de mens nu eigenlijk inneemt in het wetenschappelijke wereldbeeld.

F. J. A. SCHÖNAU

Kort verslag hoofdbestuursvergadering

29 sept. 1956 te Amsterdam

Verskillende ingekomen stukken en mededelingen van het D.B. waren voorwerp van meer of minder uitvoerige discussies. Voorts werd aandacht besteed aan de besluiten van de Executive Committee van de International Humanist and Ethical Union, genomen in zijn vergaderingen van 7 en 8 juli 1956. Met voldoening werd kennis genomen van de contacten, die namens de I.H.E.U. werden of zullen worden gelegd in Duitsland, Frankrijk, Japan, Nigeria, Noorwegen en Zuid-Afrika. Het programma en de organisatie van het op 26-31 juli

1957 in Londen te houden Internationale Kongres werden uitvoerig besproken.

Ter voorbereiding van dit kongres zal de op 18 en 19 mei 1957 in het Erasmushuis te Utrecht te houden voorjaarsland„dag” aan de onderwerpen van het internationale kongres worden gewijd.

Voor een bespreking met de S.V.H.G. werden nadere regelingen getroffen.

7 resp. 29 geestelijke raadsliden werden benoemd, resp. herbenoemd.

De org. sekretaris, W. COENDERS

Ter gedachtenis

Op maandag 8 oktober overleed plotseling tengevolge van een hartaanval ons lid de heer Joh. Klasens.

De Gemeenschap Groningen van het Humanistisch Verbond lijdt door dit verscheiden een gevoelig verlies.

Ofschoon de heer Klasens indertijd lang gearzeld heeft, voor hij zich in volle overtuiging bij ons kon aansluiten, een bewijs voor zijn principiële levenshouding, heeft hij zich, nadat hij eenmaal de stap gedaan had, volledig aan het werk dat er voor hem lag, gegeven. Nooit tevergeefs heeft de Gemeenschap Groningen bij hem om hulp aangeklopt. Naar de mate van zijn krachten, en deze 77-jarige was nog vol activiteit, was hij steeds bereid zijn schouders onder het werk te zetten. Wij vonden in hem de eerste geestelijke raadsman in de Gemeenschap, voor „Humanistisch Contact” was hij altijd bereid een artikel te schrijven, op de bezinningsbijeenkomsten werd naar zijn woord met belangstelling geluisterd.

Het zal ons moeilijk vallen hem in het gemeenschapsleven te moeten missen.

Wij blijven in dankbaarheid aan hem denken.

Het Bestuur van de Gemeenschap Groningen

T.K.C. bijeenkomst

Op „De Ark” werd op 22 en 23 september de halfjaarlijkse T.K.C.-konferentie gehouden, waar het hoofdbestuur met het zgn. topkader, de voorzitters en sekretarissen van gewesten en grote gemeenschappen overleg pleegt. Deze keer werd in hoofdzaak gediscussieerd over een door sekretaris W. Coenders ingeleid werkplan. Hieraan vooraf ging een inleiding van voorzitter Van Praag over het humanisme in internationaal verband, vooral van belang omdat in 1957 het tweede Internationale Kongres wordt gehouden.

Zaterdagavond en zondagmorgen heeft vooral de inleiding van Coenders tot besprekingen geleid over de verdere uitbouw van de organisatie van het Verbond. Het zal de taak van de funktionarissen, die deze konferentie hebben bijgewoond, zijn om in overleg met de gemeenschapbesturen te trachten dit werkplan tot werkelijkheid te maken.

Van het Centraal Bureau

Verantwoording giften

Ontvangen in augustus en september 1956 voor

OPBOUWFONDS

V. P. te V. f 500,-; E. C. S. te U. f 100,-; S. f 298,20; R. D. B. te H. f 100,-; A. J. B. te E. f 100,-; J. D. D. te A. f 20,-; W. S. te A. f 100,-; J. B. C.-K. te B. f 100,-; P. L. te M. f 25,-; T. M. v. E. te H. f 142,50.

Totaal inclusief vorige verantwoording: f 7.446,83.

Testamentaire Beschikking

Degenen die het Humanistisch Verbond willen gedenken bij testamentaire beschikking, verzoeken wij daartoe de volgende vorm te kiezen:

„Ik vermaak aan het Humanistisch Verbond te Utrecht de som van uit te keren binnen maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten”.